

Groepshuisvesting vergt eigen aanpak

Het omgaan met de zeugen in groepshuisvesting vergt een andere aanpak dan bij de traditionele huisvesting. Fokkerijorganisatie Topigs belichtte het thema tijdens de jaarlijkse klantenbijeenkomsten. – ANNE VANDENBOSCH –

Bart Peeters, manager van Topigs België, schetste in een korte inleiding de situatie van fokkerijorganisatie Topigs. “De Topigs Group is actief in meer dan 50 landen. De organisatie telt 550 medewerkers. Jaarlijks worden zowat 1,1 miljoen fokgeltequivalenten verkocht en 6 miljoen dosissen sperma. Dit betekent een productie van 65 miljoen Topigsslachtvarkens per jaar. Met een marktaandeel van 85% is Topigs marktleider in zijn thuisland Nederland. Ook op Europees vlak staan we met een marktaandeel van meer dan 20% aan de top. Wereldwijd plaatsen we ons op de tweede plaats. We zijn in bijna alle belangrijke varkensproducerende landen aanwezig; een belangrijke uitzondering hierop is Denemarken.”

Topigs is een coöperatie van varkenshouders (2800 in Nederland). Het bedrijf is niet beursgenoteerd. De samenwerkingverbanden in andere landen gebeu-

ren steeds in de vorm van joint ventures. “We willen een betrouwbare leverancier van genetisch materiaal, reproductietechnieken en de gerelateerde expertise en service zijn. We streven naar een efficiënte varkensvleesproductie. Onze doelgroepen zijn dan ook de professionele varkenshouders en integraties. Voor Topigs België is de nabijheid van Nederland een voordeel. Wij zitten immers kort bij de knowhow van het moederbedrijf. In ons land liggen 13 Topigsfokbedrijven en opfokbedrijven, we tellen 5500 zuiverlijnzeugen in de fokkerij. Ook hier halen we de genetica rechtstreeks uit Nederland. Topigs staat in voor 190.000 zeugen in de vervangingsmarkt of 60.000 fokgeltequivalenten per jaar. In België hebben we een marktaandeel van 31%.”

Bart Peeters wees tot slot ook op de nieuwe website www.thisistopigs.com waar de nieuwe aandachtspunten van de

fokkerijorganisatie belicht worden: meer biggen, meer vlees, minder tijd en een hogere profit zijn de streefdoelen.

Systeemkeuze bepaalt bedrijfsvoering

“Nu de verplichte omschakeling naar groepshuisvesting voor drachtige zeugen steeds dichterbij komt, wordt het alsnog belangrijker dat we weten hoe we best met de dieren in groep omgaan”, stelt fokkerijverantwoordelijke Johan Goessens. “De winst in de zeugenhouderij wordt immers voor het grootste aandeel bepaald door het management van de zeugenhouder. Bij omschakeling moet die boer sowieso heel wat keuzes maken: droogvoer of brijvoer, dynamische of stabiele groepen, stro of beton, individuele voeding of niet, beperkt of onbeperkt voeren, volg je een concept met bepaalde vereisten of niet ... Deze keuzes bepalen de toekomstige bedrijfswerking. De meeste bedrijven kiezen meestal uit een beperkt aantal gekende groepshuisvestingssystemen.”

De Nederlandse Animal Science Group bezocht vorig jaar verschillende bedrijven met groepshuisvesting. Allerlei criteria (arbeid, dierenwelzijn, diergezondheid, techniek, reproductieresultaten, investering/kosten, controle, maatschappelijke

acceptatie) werden er beoordeeld aan de hand van een uitgebreide vragenlijst. Uiteindelijk werden 7 verschillende groepshuisvestingsystemen met elkaar vergeleken. Johan lichtte de resultaten toe: “Wanneer we kijken naar de arbeidsbehoefte en arbeidsomstandigheden, dan scoorde het systeem voerligboxen met uitloop het beste en het voerstation met dynamische groepen met strobed het minste. Wat het welzijn van de zeugen betreft, scoorde het voerstation met dynamische groepen met strobed het beste en voerligboxen met uitloop, vloervoeding en trogvoeding het slechtste. Voyerligboxen met uitloop scoorden het minst goed op het vlak van maatschappelijke acceptatie. Qua reproductieresultaten zat er geen verschil tussen de diverse systemen, mits het systeem goed onder controle is.

Het goed draaien van een systeem hangt af van een juiste, weloverwogen keuze. Deze is bedrijfsafhankelijk, maar elk systeem heeft voor- en nadelen. Iedere varkenshouder kan voor de diverse criteria zelf cijfers toekennen aan de verschillende systemen van groepshuisvesting en zo afwegen wat voor hem/haar het belangrijkste is. Vergelijk ook de bouwtechnische aspecten, informeer en ga kijken bij collega's en/of vraag advies bij het ILVO of het Varkens Innovatie Centrum Sterksel in Nederland.”

De fokkerijorganisatie vergeleek in 2009 de productieresultaten op 660 Topigsbedrijven met en zonder groepshuisvesting. “Het aantal gespeende biggen per zeug per jaar verschilde bijna niet. Wij doen bij Topigs ook bijna 500.000 bigwegingen per jaar. Alle kernfokkers wegen immers hun biggen na geboorte. Bij vergelijking van de cijfers op 12 fokbedrijven met groepshuisvesting en 12 bedrijven met individuele huisvesting bleken de biggen van de zeugen in groepshuisvesting gemiddeld zelfs wat zwaarder te zijn.”

Ervaringen en adviezen

Johan Goessens trachtte vervolgens aan de hand van ervaringen en adviezen uit de praktijk de aanwezigen te helpen bij hun systeemkeuze. “Dieren hebben ligruimte, leefruimte, vreetruimte en mestruimte nodig. In de groep zit bovendien een rangorde tussen de dieren. Het dier met een lagere rangorde moet kunnen vluchten wanneer het een dominant dier ontmoet. Voorkom bij de plaatsing van je systeem dus dat de zeugen kriskras door elkaar moeten lopen als ze zich van de ene zone naar de andere verplaatsen, zo vermijd je onnodig contact en overbodige stress. Stress is immers niet goed, zeker niet in het begin van de dracht. De bevruchting gebeurt kort na het insemineren. Na dag 4 migreren de embryo's naar de baarmoeder om zich in te nestelen. De verspreiding in

de baarmoeder gebeurt tussen dag 7 en 11. In die periode – best tot dag 21 – moet het rustig zijn in de stal, want de kans op embryonale sterfte verhoogt. Stresshormonen beïnvloeden immers de drachthormonen. In België mogen geïnsemineerde zeugen nog 4 weken in de dekstal verblijven, in Nederland daarentegen moeten de zeugen op dag 2 naar de groep. Normaal gezien is dat geen probleem, vermits de bevruchte eicellen zich dan nog niet nestelen.

Eenrijige boxen met uitloop zijn daarom niet zo gunstig; de vluchtmogelijkheden zijn hier immers beperkt. We merken hier ook meer problemen met het beenwerk. Geef bij dit systeem de voorkeur aan

dieren. Uit het onderzoek van Sterksel bleek dat het afbigpercentage van de 25% minst presterende bedrijven in voerligboxen behoorlijk lager lag dan bij de 25% beste bedrijven (minder dan 83,3% tegenover meer dan 89%). De breedte van de uitloop was hier rechtstreeks mee gelinkt (gemiddeld 2,75 m tegenover 3,23 m). De onderzoeksresultaten toonden bovendien aan dat er een grote variatie in leefoppervlakte was per systeem en dat ook hier het afbigpercentage mee gerelateerd was. Opvallend was dat er ook een veel hoger afvoerpercentage van zeugen in de eerste en tweede worp was op de bedrijven waar de leefoppervlakte van de drachtige zeug beperkt was. Een gelijkaardig fenomeen

Groepshuisvesting leidt niet tot minder goede productieresultaten, men moet wel voldoende leefoppervlak voorzien en ook onrust vermijden in de periode na het insemineren.

Kreupelheid kan veroorzaakt worden door uitstekend bevestigingsmateriaal, afgesleten roosters, afstapjes en natte vloeren. Dit kan je dus best vermijden.

2 rijen met een tussengang van minimaal 2,5 m – liefst zelfs 3 m. Het deurtje is ook best sluitbaar tijdens het eten, zodat de dieren een moment van rust hebben.” Johan Goessens meent dat de meeste zeugen niet zozeer graag liggen in de boxen, zoals nogal eens wordt beweerd, maar er bescherming zoeken tegen de dominante

werd vastgesteld bij de gelten met een beperkte leefoppervlakte. Ook jonge zeugen moeten voldoende ruimte krijgen, je moet de jonge zeugen voorbereiden op het leven in de groepshuisvesting.

De heer Goessens rekende voor hoeveel je moet investeren om dat afbigpercentage hoger te krijgen, met andere woorden:

meer ruimte per zeug voorzien: "Wanneer een vierkante meter roosteroppervlakte 250 euro kost, zal voor een nieuwbouwbedrijf van 500 zeugen de investeringskost per gemiddeld aanwezige zeug 60 euro bedragen. Als daardoor je afbigpercentage van 83 naar 89% kan stijgen, dan is een beperkte jaarkost van 6 euro per gemiddeld aanwezige zeug zeker het overwegen waard."

Succesfactoren

Volgens Johan Goessens zijn er 2 essentiële succesfactoren bij groepshuisvesting: het management van de zeugen en de geltenopfok. "Zoals reeds aangehaald heeft de zeughouder het belangrijkste aandeel daarin. Hij moet een dierengericht management hanteren. Heb daarbij aandacht voor de individuele behoeften en de conditie van de zeug. Als dieren zich goed voelen, presteren ze ook beter. Rust en regelmaat helpen daarbij.

Naast de grootte van de leefruimte is bijvoorbeeld ook de wateropname een belangrijke factor. Tussen dag 1 en dag 90 van de dracht moeten de zeugen 6 tot 8 l water opnemen. Tussen dag 90 en 115 zelfs 10 à 12 l. De drinknippels moeten op een hoogte van 90 cm hangen. Zoals overal is ook hier 'meten is weten' van toepassing, controleer dus regelmatig de wateropname. Zorg er ook voor dat de waterpunten niet ter hoogte van de ligbedden hangen. Het lijkt evident, maar zorg ervoor dat er een beer in het berenhok zit, zodat de bronstdetectie correct kan verlopen. Zeugen kunnen stereotiep gedrag vertonen als ze moeten wachten aan het voerstation, daarom is hier afleidingsmateriaal gewenst. Bij groepshuisvesting worden regelmatig klauwproblemen gesignaleerd. Mits de nodige aandacht bij de stalinrichting kan je dit (deels) vermijden: uitstekende bouten, scherpe kanten, afstapjes, natte vloeren of afgesleten roosters zijn risicofactoren. Tracht al van bij de opfok het vertrouwen te winnen van je dieren door er rustig mee om te gaan in plaats van enkel in de stal te komen om 'vlug vlug' te vaccineren.

De geltenopfok is zeer belangrijk, ook bij aankoop van de jonge zeugjes. Als je in groepshuisvesting werkt, moet je de dieren sociale vaardigheden aanleren. De dieren moeten leren vechten om hun rangorde te bepalen. Daarom is het soms interessant om groepen zeugjes van meer dan 6 maanden te hergroeperen, zodat ze andere dieren leren kennen. Voor het dekken moeten ze zeker wennen aan boxen en de drachtstal en het voersysteem leren kennen. Zorg ervoor dat de gelten hierbij hongerig zijn, het leerproces zal dan vlotter verlopen. Aangekochte dieren hebben dikwijls een andere gezondheidsstatus dan de dieren op het eigen bedrijf. Zorg dus voor een adaptatieperiode door bij-

In de drachtigezeugenstal van familie Rademakers werd in het voerstation een haakse bocht verwerkt om de zeugen wat af te remmen.

FOTO: FAM. RADEMAKERS

voorbeeld een reforme zeug of een tweede- of derdeworpszeug in contact te brengen met de gelten, zo leren ze bovendien ook grotere dieren kennen."

In de praktijk

Topigs nodigde de Nederlandse zeughouders Jan en Petra Rademakers uit om hun aanpak te vertellen. Hun bedrijf ligt in Hoogeloon in Noord-Brabant. Ze evolueerden van een gesloten bedrijf met 14 zeugen en 900 vleesvarkens in 1997 naar 370 Topigs 20-zeugen met 900 vleesvarkens in 2006. Ze verbouwden hun stallen al in 1998 naar groepshuisvesting, omdat dit noodzakelijk was voor de afnemer van hun vleesvarkens. Er werd toen gekozen voor dynamische groepen met voerstations zonder strobed. "Het individueel kunnen voederen en een flexibele bezetting leken mij voordelen en ik wilde niet werken met stro. In die periode kwam je dan al snel uit bij het gekozen systeem. Ik had immers toen al mijn bedenkingen over het maatschappelijke draagvlak van voerligboxen met uitloop. Bij de uitbreiding werd deze stal verbouwd naar kraamhokken en er kwam een gloednieuwe drachtigezeugenstal. We bleven in een eenweeksysteem werken en opteerden voor hetzelfde huisvestingsysteem. We hadden er namelijk goede ervaringen mee, vooral de rust in de groep viel ons op. We tekenden zelf de nieuwe stal op basis van onze ervaringen in de oude stal. Hierbij hielden we onder meer rekening met de looplijnen. Centraal in de stal zitten de guste zeugen en links en rechts daarvan de drachtige zeugen. Dat werkt handig. De zeugen moeten nooit verplaatst worden. De 2 zones voor de drachtige zeugen zijn telkens geschikt voor 120 dieren.

In het ene hok komen de eerste- en tweedeworpszeugen terecht, in het andere de oudere zeugen. De 2 voerstations per hok staan centraal aan een zijkant opgesteld. Daardoor ontstaat er hier een actieve ezone met ook de separatuurruimte, terwijl aan de zijkanten de ligbedden aanzetten tot rust. De gangen in betonrooster tussen de ligbedden zijn 3 m breed. De ligbedden zijn lichtjes hellend (2,5%) en er is geen afstapje naar de roosters. De uitgang van het voerstation ligt ver van de ingang. Daardoor moeten ook de dominante zeugen steeds een toer doorheen het hok maken vooraleer ze terug aan de ingang raken. We werken zonder ingangsherkenning, bij zeugen die geen recht hebben op voer blijft de trogklep dicht. Om de loopsnelheid wat te remmen in het gangetje van het voerstation, hebben we er haakse bocht in verwerkt. Zo gebeuren er bij de selectie van zeugen die uit de groep gehaald moeten worden amper fouten." Jan legde nog uit dat een voercyclus steeds start om 19 uur, er worden 2 voersoorten gebruikt zodat op maat kan gevoederd worden. Naargelang de cyclus en de conditie van de zeugen hanteert Jan 9 voercurves. In ongeveer 19 uur tijd zullen alle zeugen in de groep gevretten hebben, tijdens de namiddag heerste er dus rust. Dat moment grijpt Jan aan om de fokgelten het voerstation aan te leren. Op vrijdag wordt gespeend. Op maandag start de berigheidsstimulatie en op woensdag de inseminaties. Indien nodig dekt men ook nog op donderdag, maar op vrijdag gaan de gedekte zeugen alweer in de groep. Dat is in Nederland verplicht. De aanpak van Jan en Petra resulteert in een productiegel van 28,4. ■